

Amikor a műsák feleselnek

KISASSZONYOK BOHÓ JELENÉSIBŐL
AVAGY HALOTTAKRÓL IGAZAT VAGY VICCESET

Memoár a múlt századból

Ez a kötet itt az ükanyám, a híres-nevezetes Gulotten Emília eddig ismeretlen feljegyzéseinek egy részét tartalmazza, akinek szakmai sikereiről a nevezetes elsőszámú pesti *hírlap*, a Bolond Miska tudósított annak idején. Emília híres jósnő hírében állt, aki tévedhetetlennek bizonyult a jövőmondás terén.

Amikor belelapoztam a padláson porosodó régi ruhásládába rejtett titkos naplójába, arra derült fény, hogy üknagymama nemcsak az eljövendő évszázadok nagy szellemeivel, hanem a régmúlt elfeledett halottainak kíséreteivel is szoros barátságban állott. Memoárjában lejegyezte, hogy e különös képességre azon a napon (1895. december 13.) tett szert, mikor a még mindig pajkos tekintetű, magnetikus vonzerejű, boszorkányos aurájú Jókai bácsi kezét csókolt neki (rossz nyelvek szerint nem csak kezét). Azon az éjjelen megjelent neki az első kisasszony. S aztán minden évben egy. De ők nem ijesztgették, fenyegették – sokkal inkább megnevetették hányattatott sorsú nagymamámat.

Ím, közre adom most naplójának azon kicsiny részét, a Jelenések asszonyainak tollba mondott történeteit, mely nemzetünk kiváló tollforgatóiról szólnak. E kisasszony-kíséretetek kedves-keserű emlékei pajzán kis anekdoták, melyek talán egyes olvasókban megbotránkozást keltenek: Nekik üzenem, hogy nemzetünk nagyjait nem úgy kell mutogatni, mintha nem lennének többek, mint fedhetetlen, márványkőbe vésett szobrok. Nem szentek, hanem emberek ők, akik esendőségük ellenére még jó példaképek lehetnek, s halhatatlan soraikat leginkább csintalanságuk által lophatják be a mai ifjúság szívébe.

Budapest, 2015. április 1.

Stein Rozália

6. jelenés

Koltón, valamikor nagyon régen

Amikor Kukorica János betéved Iluskához

„Könyelműség szárnyát
Vállámra vettem,
És a csapodárság
Pillangója lettem.”

Kukorica Jancsinak hívnak engemet! – az akkor még nekem idegen férfi ordítására ébredtem. Riadtan kikukucsáltam a szénaboglya mögül. Megérkezett idő előtt a tivornyázásból a gazda és nyilván vendéget is hozott magával a kocsmából. Viktor mordult egyet mellettem, a hátára fordult, és halkán motyogni kezdett. Nyilván az egyik szerepét szavalta álmában, de nem értettem belőle semmit, mert mindent elnyomott Kukorica Jancsi kántálása. Szívem a torkomban dobogott, csak az uram, a Petykó meg ne lásson. Az ismeretlennek köszönhetem a vesztemet, de talán az ő állapota lehet a kiskapu is szorult helyzetemből. Egészen közel jártak már. Viktor szájára tapasztottam a kezem.

– Hiába, Sándor nem bírja az italt – röhög a gazda, aki szintén nem szomjas már.

– Mondom KU-KO-RI-CA JAN-CSI... AZ-AZ JÁ-NOS VI-TÉZ, ma-holnap pedig... TÜN-DÉR OR-SZÁG FE-JE-DEL-ME!!!

– János vitéz!? De Sanyi, a lovat se tudod rendesen megülni, még Petykót is megizzasztottad, mire eltaláltad a helyes irányt.

– TÖ-RÖK-VE-RŐ KUN! EL-LÁ-TOM A BA-JÁT A...

– Neked látták el a bajod a törökök leszámozottai, te, összevesztek a szádon a kocsmában az erdélyi asszonyok! Úgy kellett kimenekíteni a...

– AL-FÖL-DI LE-GÉNY VA...

Itt távozott Kukorica Jancsiból a vacsora.

– No jól van – dörmögte Petykó. Egyetlen mozdulattal a hátára vetette a leharcolt János vitézt, és elindul a kastély bejárata felé. Mikor megnyikorodt a kapu, nekiindultam a rétnek a galyiba felé. Futottam, ahogy a lábam bírta. Bizonyosra vettem, hogy amint Petykó ágyba dugta a vendéget, rögtön iramodik haza, hogy jól meggyömöszöljön. Persze szigorúan azután, hogy befalja a számára félrerakott tésztát.

Hát ez van, nincs mit tenni, ítéld el, én ilyen vagyok. Más már rég elbo-
csátott volna, de a gazda is olyan, mint a többi férfi: mert mindenkinek Pila
Anikó pillangója kellett. Egy szakáclány bére ugyan mire elég? Rendesen
alul vagyok fizetve. Valamiből élni kell, hát az ember úgy ügyeskedik, ahogy
tud... csinálja azt, amihez ért, de hidd el nekem, Emília, senki nem tud olyan
kelt tésztát dagasztani, mint én, és nem igaz, hogy kispóroltam belőle a maté-
riát vagy lószórt meg asszonytejet kevertem vóna bele. Még csak titok se vót,
hogy árulom őket, hogy ez egy közös üzlet a gazdával. Alkalmanként adta
hozzá a maga tojásait. Főleg farsang idején a csodájára jártak a pillangós fán-
komnak, betegre zabálták maguk belőle. Mindenki fogadásokat kötött, hogy
az ördög kocsisa a két szép szememért vagy a pillangós fánkoméért csapott
e le rám, és aggódtak nagyon, hogy mi lesz, ha majd eszébe jut a háztájnál
törvényt hozni, hogy nincs több mutyizgatás, sityi-sutyi árulgatás, feleáras
szombatok. Úgy egyáltalában lehetséges lesz talán, hogy lehetetlen lesz majd
hozzájutni.

Hát a fánkjaimat még igen, de a lábam közit, azt nem lehetett kisajátíta-
ni... Kísérletezős típus voltam, ami azt illeti. Konyhában és hálószobában
egyaránt. Petykó olyan volt, mint egy villámlás a nagy viharban, Viktor meg
olyan, mint egy nagy, szagos-színes virág. Belébódult az ember, mindent el-
felejtett, s azok a hosszú, vékony ujjai... A lényeg, mi lényeg, hogy neki sem
voltak hátsó szándékai, először csak a fánkjaimat akarta, de aztán odaszokott
a szoknyámhoz is. Aznap megúsztam.

Másnap már nem voltam ilyen szerencsés.

Bikacsíkkal kéne téged kikergetni a világból!

Ordította Petykó és a nyakamat szorongatta.

A semmiből bukkant elő... Most komolyan Emília, hogy segítsek rajtad!?
Hát megszakasztod a történet lendületét! Mi az, hogy nem tudod, mi az a
bikacsík!? Túl sok időt töltesz a kísérteteiddel meg a könyveiddel. Hát nincs
mit tenni, ha ennyire érdekel, most felvilágosítalak. Van a bikának az a nagy,
földig érő fasza...

Szóval ott tartottam, hogy Petykó ujjai a nyakam köré fonódnak, Vik-
tor meg falfehéren, kétségbeesetten a gatyamadzagját kötögeti. Petykó úgy
döntött, hogy a színész nem számít. A hajamnál fogva ráncigált át a réten.

Tetves kurva! Hogy a rézfaszú bagoly cseszne ketté!

Megállt a galyiba ajtaja előtt, lihegett, ki volt fulladva. Nem mertem megmozdulni. Egyszer csak nagyot kordult a gyomra.

– Van itthon tojás?

– Hogy? – cincogtam értetlenkedve.

– Azt kérdeztem, hogy van e itthon tojás?

– Van, vagy egy tucat.

– Akkor gyúrd be a tésztát, ha meg akarod élni a hajnalt, riherongy!

Gyúrtam, dagasztottam, gyúrtam, dagasztottam, gyúrtam, dagasztottam... Petykó meg zabált. Hajnalig. Oszt nem bírta tovább. Egy hang nélkül múlt ki, két falás között. Átzengett magát a túlvilágra.

Petőfinek a temetés után megint megártott az ital, csak most egészen máshogy. Mikor végeztem a konyhán, s indultam a viskóba, látom, hogy a csillagos égre meredve botorkál az udvaron. Annyira bámulta az eget, hogy telibe találta a vén tölgyfát. Elterült. Odasiettem hozzá, fölé hajoltam. Eltolt magától.

– Menj odébb, mert így aztán végképp nem találom meg, ha kitakarod előlem a mindenséget.

– Mit csinál itt az Úr?

– Petykót... keresem...

– De hát... ma tettük őt a földbe.

– Té-ve-dés. Ő már az é-gen van.

– Az ég-ben? Pety-kó meg az an-gyalok? Hiszen önnön-maga által...

– Az é-gen, nem az ég-ben – kiabál. – A fiatalon testet vesztett vad lelkék csillagokká válnak. A ti mesétek ez, nem az enyém. Régen mikor még vándorszínész voltam, egy vajda mesélt a Csillagok Fiáról... – elakadt, csak bámult fölfelé, delejes tekintettel. Nagy sokára, nagyon halkán megszólalt újra. – Örökké akarok égni én is.

Megsimogattam az arcát. Aztán megcsókoltam. Lehunyta a szemét. Hetyke kis bajuszkája csiklandozta az arcomat.

– Iluska, Iluska... – ezt mondta, azazhogy suttozta, jól emlékszem, s közbe szorosan ölelt. Győzködte magát, hidd el, Emília, nagyon igyekezett, jobban, mint más bizonytalankodók szoktak. – Iluska, Iluska. Eltévedtem...

Annyiban hagytam, nem akadtam fenn ilyen apróságokon, legyen, én leszek Iluska, s csilingelő tündércacagással borítottam be a hős gyermeket.

– Ej, ej, Kukorica János, még a mesékben sem tévedhetsz el büntelenül. – morogta hajnalban.

– Áru!d el, ki az a Kukorica János?

– Egy pásztorfiú, aki a világ végére is elment az árva kedveséért, a világ végére és el a másvilágra. A mesében a pásztorfiú Iluskával marad, de igazából vissza kell térnie a francia királylányhoz, mert beleszeretett. Finom lány az, nemes lány az, nem hozzá való, ha innen vesszük. Másfelől a lelke fényes és vad. Pont olyan, mint ő.

10. jelenés

A Házisárcány

„Mielőtt megesküdtem szeretett feleségemmel, a kivel most oly boldog két évet töltöttem el, a milyenhez hasonlót az előtt sohasem, Ti ki akartátok jelenteni, orvosi vizsgálat után, hogy agylágyulásban szenvedek s örültek házába akartátok záratni engemet.”¹

– Az író legfontosabb testrésze az ülepe – mondogatta Róza mama, és elfordította a kulcsot a zárban. Papuskára zárta az ajtót.

– Rozika, gyöngyvirágom, hozz a papuskának egy kis rozét. – Suttogta délutánonként ki, az ablakon át, már akkor, mikor még csak egy kis csitri voltam, s a hátsó kertben a könyveit bújtam. Olykor megenyhültem, fogtam a zománcos bögrécskét, amiben a reggeli tejet kaptam, titkon megtöltöttem, s beadtam neki hátul.

– Rozika, kedves lányom, járj utána a papuskának, hogy maradt e még abból a konyakból! És talán jól esne egy kis kolbász is hozzá...

Papuskának írnia kellett, addig nem volt ebéd, míg nem volt kész egy új fejezet. Papuskának elő volt írva, mit, hogyan, mikor csináljon: a nagymama tervezte meg az életét, ő szabta meg, hogy kit, mikor, miként fogadhat, hova mehet el, hova kell elmennie, mit ehet, mit ihat, mikor hagyhatja el a szobát, a villát, a várost. Idővel rosszabb lett csak, s mint egy távirati telegráf, oly sűrűn, oly szűkszavúan ontotta magából a teendőket.

– Felkelni! Dunyhát megrázni!

stop

– Megfésülködni!

stop

¹ Jókai Mór Feszty Árpádnak Bp., 1901. máj. 23.

Akkor újra!
stop
– Túrje be rendesen az ingét!
stop
– Nincs több szalonna!
stop
– A pártedlit rendesen hajtsa össze!
stop
– Ne kínálgassa esténként a cselédet rozéval!
stop
– Ne feleseljen! Mars a szobába!
stop

Papuska meg amúgy nem feleselt, csak azt morogta halkán a fogai között, hogy Xantippé, Xantippé... megmondta a Sándor, hogy egy Xantippét veszek nőül...

Szóval, ha innen nézzük, nem haragudhatok a papára, amikor ezt neked is bizalmasan megvallotta. A nagymama egy igazi házisárkány volt, ami a természetét illeti, s ő magát is annak vallotta, persze teljesen más értelemben. Azt mondta, mikor anyám meghalt, hogy *Róza lányom, mi székely sárkányok leányai vagyunk, az ő vérük csörgedezik az ereinkben, a jég hátán is megélünk, s büszkén és bátran tekintünk a messzeségbe, bármi is ér bennünket az életben.* Igen, nagyanyám ilyen asszony volt, de mikor megöregedett, egészen hasonlatos lett a pokolbéli sárkányokhoz. Ha dühös volt vagy haragos, akkor vörösen izzott az egész teste, szikrát szórt a két szeme, s kénköves füst tört elő az orrából, láng csapott fel a szájából... Egyre többször pofozott meg, mikor ráébredt, hogy apuska lopva, amikor csak teheti, engem figyel, bennem gyönyörködik, s regényeiben nekem udvarol.

Egy késő nyári estén megvárta, míg az öregasszony elaludt, s a dolgozószobájába hivatott.

– Róza, galambocska, nem inna meg velem egy pohár bort?

Pár korty elég volt a füredi nimfák varázslatos nedűjéből, hogy rácsodálkozzak a papára. Akkor döbbsentem rá arra, milyen szép ember. Milyen szép férfi. Papa, aki nem is a nagyapám. Rozika már nem gyerek. Rozika már fiatal nő. Papuska nem is öreg. Papuska sohasem vénül meg.

A nagyanyám egy basáskodó, féltékeny, ráncos vénasszony, aki hét lakat alatt őriz egy élete teljében lévő férfit. Mi itt vagyunk egymásnak ketten, a

nagy szövetségesek. Igaz, évekkel később, akadt köztünk... khm... némi nézeteltérés. De alapvetően, a papa és én közel álltunk egymáshoz. És volt idő, amikor közelebb álltunk egymáshoz, mint két barát.

Magam előtt látom azt az estét. A többszöri átváltozást. Az elátkozott vitézt, az elátkozott leányt. Mindkettő egy gonosz boszorkány rabja.

Jókai kitölti a bort kristály poharakba, felém nyújtja. És tekintetében a csillagos égbolt, a végtelen világok visszfénye, mit börtönében feltalált. Azt akarta, hogy én is lássam. Elhatározta, hogy ezen az éjjelen megmutatja magát nekem. Vonzott, csak vonzott ez a tekintet, s nem eresztett el.

Szinte a karjába omlok. Ajka ajkamon. A múlt jelenvalóvá válik. S én se vagyok kísértet. Ha csak felidézem az óriás csókját, úgy érzem, mintha épp most történt volna, mintha én is eleven lennék. De hát neked nem kell mondanom, te tudod, miről beszélek.

Jókai, akárcsak karácsonykor egy izgatott gyerek az első ajándécsomagját, oly szertelen kíváncsisággal fosztott meg a ruháimtól. Már a fűzőnél tartott, mikor megtorpant. Megdermedt, mint aki kísértetet lát. Ölése nem engedett, hiába próbáltam megfordulni. És akkor megláttam az ablaküvegen visszatükröződő vörös szempárt.

Haja ágboga égnek állt, kétfelé, mint a sárkányok szarva. Kénköves tűz tört fel a torkából.

– Te beste ringyó, te megátalkodott kurva, te!

Jókai védelmezőn magához szorított, megfordult, így az ő hátát érték nagyanyám dühös ökolcsapásai.

Végül aztán átgondolta a dolgot. Elég bölcs volt hozzá. Ha el is vert néha, hallgatólag beleegyezett a dologba: jobb, ha a forró vér családon belül csillapodik le, a családon belül, amit az irányítása alatt tud tartani. Nekem pedig attól kezdve minden este meg kellett innom a borókabogyóból készült teát.

Mi az Emília, miért vagy olyan zavarban?

Hogy mondd?

Értem...

Szóval nem Róza mama, hanem én.

Hogy én vagyok a házisárkány...

Hogy füstölök? Hagyj nekem békét, te ócska látnok, egy kísértet már hogy füstölne?

Hogy én voltam, aki üldözte, aki agyon kínozta, aki mindent megtett azért, hogy megkeserítse az életét?

Az a léha cafka, az a ripacs, számító kis színésznő, az tette boldoggá? Azt bezzeg el lehetett venni. Ahhoz volt bátorsága. Mikor rólam volt szó, gyáva maradt. Mikor megemlítettem, hogy csak ki kell várni, akkor megijedt, s gyorsan túladott rajtam. Mi volt Bellában, ami bennem nem, hogy már nem számított, mit mond a világ?

16. jelenés

Emike legdrágább kincse

Bizony minden porcikám beleremegett, mikor először megláttam azt a csodás bajszot! Nem volt párja néki a világon!

Jaj, semmi sem volt annál daliásabb, ahogy a tavaszi szél lágyan összeborzolta, és semmi nem is volt annál fenségesebb, mikor a Royko-féle csodakencével kipenderítette.

Egyszer majdnem szélszívhűdést kaptam, mikor úgy jött udvarolni, hogy megborotválkozott! Gyorsan tudtára is adtam, hogy nem kedvelem a sima bőrűeket! Egy tisztességes férfinak a minimum legyen a borosta! Micsoda szokás lenne az, hogy mikor lánykérőbe jönnek, eszükbe jutna mindegyiküknek a képüket megcsupasztatni?

Akkor alig bírt ő mentegetőzni, hogy bizony egészen más oka van annak, nem önszántából tette ezt, hanem egy csúf fogadás miatt, s töredelmesen megesküdött rá, hogy soha többet nem lesz az tétje semminek! Én egész éjszakán át rémlátomások közt gyötrődtem, melyben egy oly korról álmodtam, ahol a férfiaknak egyszerre csak elmegy az eszük, s mind egyetemben nagy buzgón fosszák meg nemes testüket tetőtől talpig minden egyes szőrszáltól!!! Hál Isten a mi időnkben, kedves Emília, szó sem lehet arról, hogy tartós divatja legyen annak, hogy egy férfi arca pucérabb legyen a tántikáménál! Szegénykének olykor feltűnő módon itt-ott kiállt egy-egy szőrszál az állán, ha édesanyám megfélekedett kicsipkedni!

Hogy micsoda, Emília, mit mondasz, hogy nálatok már divatba jött? Borzalom! Hogy rád furcsán néznek, mikor azt mondom, hogy szereted, ha bök a sörte, mikor ajkaitok összeforranak? Jaj, nem akarom hallani! Istennek legyen hála, hogy én már másra nem használom a számat, csak a locsogásra, fecsegésre! A helyedben éjjelente magamra zárnám az ajtót, míg az uram fel nem hagy azzal, hogy rendszeresen borbélyhoz jár! Hogy nem az urad, az más, akkor elég szépen kérnéd, nem?

Én e kivételes eset után mindig gyönyörködhettem benne, remegő csodálattal meredtem a nemes arcszőrzetre, mely oly büszke jelképe volt már a férfiúi hazafiasságnak és elköteleződésnek. Annyira az eszemet vesztettem, hogy nem tudtam vele értelmesen társalogni. Csak hallgattam, ragyogó tekintettel hallgattam, ahogy magyaráz. Azt hiszem ez az elértett némaság lehetett az oka, hogy megkérte a kezemet. Azt hitte, hogy ha elvesz feleségül, utána sem perlekedek majd vele, nem kellemetlenkedek, követelek semmit. A hallgatásom miatt meg a délceg bajuszáért lettünk hát egymáséi. Már első perctől kezdve ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy megérintsem, ennél fogva gondolkodás nélkül igent mondtam neki. Titkon aztán, mikor Imre a sok bortól bealudt a nászéjszaka közepén, hajnalig azt cirógattam. Nem is haragudtam meg rá, hogy a dáridó miatt egy nappal késett a nagy gyönyörűség. Én az előtte való éjjel is ugyanolyan boldog voltam.

Soha semmi nem ejtett még így rabul, hát édes Istenem, mindenkinek van valami nagy emészthetetlen szenvedélye az életben. Ez a rabság azonban páratlan fölénnyhez juttatott a kezdetekben. Mert páratlan lehetőségei voltak annak, aki értette azt a jelbeszédet, ami ahhoz a bajuszhoz tartozott! Hiszen rejtély volt az az ember mindenki előtt. Csak épp előttem nem: tudtam, hogy ha az arcán egy rezdülés sem jelez semmit, akkor is elárul mindent az a nemes bajusz! Ha lefelé konyult, akkor az anyja ment épp az idegeire, ha össze-vissza kuszálódtak szálai, akkor az ország gondjai. Ha csak egyes szálak meredeztek előre, akkor meg nem ment neki az írás, ha mindegyik, akkor a feje vagy a gyomra fáj, ha pedig volt rajta Royko-féle csodaszer, vagy társaságba kívánt menni, vagy engem kívánt meg. Na jó, utóbbi esetében nemcsak a bajsza ágaskodott, mert olyan ember volt, aki nemigen bírt magával, ha tűzbe jött. Ilyenkor nagyon gyorsnak és szemfülesnek kellett lennem, hogy megkapjam, amit akarok, mielőtt ő kapja meg, amit akar.

Emike bajsza tehát a pusztá gyönyörön túl is sokat jelentett nekem. Hiszen mindent elárult. Ha hüvelyk és mutatóujjával dörzsölte meg, akkor épp az ellenkezőjét mondta annak, amit gondolt, ha szépen végigsimított rajta, már csak egy kicsi kellett ahhoz, hogy valamiről meggyőzzem, de ha elkezdte azt szálanként tépkedni, jobb volt visszavonulót fújni.

Egészen sokáig kiigazodtam így rajta és megelégedtem vele. De hát egyszer aztán engem is utolért a végzetem, mert belegabalyodtam egy még nagyobb bajuszba.

Ödöné volt a legnagyobb lobonc széles e világon.

S ő megengedte, hogy hozzáérjek, hogy belécsimpaszkodjak. Hajtott a kíváncsiságom, forrt a vérem. Aztán ahogy egyre jobban markoltam a bajszát

a fájdalomtól elhomályosult tekintettel... hogy mi? Jó, jó, Emília, igazad van! A kéjtől elhomályosult tekintettel egyre hevesebben hadonászott vaktában, s így szegényem kapott ide is, oda is, megérintett emitt is, amott is. Ahogy a hatalmas bajsza látványa az én lelkembe is béhatolt, megérinté szívemet, úgy az övét az én testem gömbölyűsége érintette meg. Én a szakállát téptem, ő a hátsómat markolta, és azt suttogta a fülembe rekedten: ha úgy akarod, akár a Roykó-féle csodaszerrel is kipenderítheted, csak az enyim legyél!

Lehet ilyen ajánlatnak, az én súlyos függőségemben, mondd meg, Emília, őszintén, ellenállni?

Már régóta magukra vettek a rossz nyelvek, de mire végre lett volna a dolognak alapja, még csak titkot se nagyon csinálhattunk belőle.

Az én édes Madáchom. Drága Emikém, azaz az átkozott, mélyen tisztelt Imre képviselő úr, akinek már régóta eszébe se jött felmelegíteni az ágyat, most az ígértnél jóval korábban, ráadásul álnokul az éj közepén ért haza! Megállt komoran a hálószoba ajtaja előtt, hozzá vágta a Royko-féle kencét Ödönhöz, és azt harsogta, hogy legyetek ti mármost boldogok hármásban mindörökre! Az én bajszomat most már szabadon kuszálja szerteszét a tava-szi szellő! Erzsike, lidércke, mi ettől a minútától fogva válófélben vagyunk!

LEJEGYEZTE STEINMACHER KORNÉLIA

© Csata Hanna

© Csata Hanna